

Kravet om likebehandling er avgjørende

Kommunal Rapport 03.01.2022, Jan Fridthjof Bernt, professor emeritus ved Universitetet i Bergen

Er elektronisk folkeavstemning lovlig?

SPØRSMÅL: I forbindelse med behandling av spørsmålet om omgjøring av sammenslåing av to fylker er det foreslått at det skal holdes en elektronisk folkeavstemning om spørsmålet, av hensyn til smittefare under den pågående pandemien. Er dette lovlig?

SVAR: I [inndelingslova § 10](#) er folkeavstemning nevnt som en av flere mulige måter å innhente innbyggernes synspunkter på forslag om grenseendring av kommune eller fylkeskommune. Ved siden av folkeavstemning kan dette skje ved «opinionsundersøking, spørjeundersøking, møte eller på annen måte». Spørsmålet blir da om det er noen særlige krav til hvordan slike rådgivingsprosesser gjennomføres.

I [kommuneloven § 12-2](#) finner vi også en bestemmelse om rådgivende folkeavstemninger. Det heter her at «Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at det skal holdes rådgivende folkeavstemninger om forslag som gjelder henholdsvis kommunens eller fylkeskommunens virksomhet».

Det sies ikke noe verken i de to lovene eller forarbeidene til disse om hvordan en slik folkeavstemning skal gjennomføres. Spørsmålet blir da om det er et krav om at denne gjennomføres på samme måte som ved valg til fylkesting eller kommunestyre, altså ved fysisk avgivelse av skriftlig stemme etter reglene i [Valgloven §§ 9-5](#) til 9-6a.

Kommunelovutvalget ([NOU 2016:4](#) s. 74) mente at «det ikke er aktuelt å innføre nærmere regler for hvordan folkeavstemninger skal gjennomføres» Selv om utvalget la til grunn at det kan være naturlig å ta utgangspunkt i valglovens regler ved gjennomføringen av folkeavstemninger, mente det at «det bør være opp til kommunene å fastsette de nærmere reglene for hvordan folkeavstemningen skal gjennomføres». Det ville gi kommunene mulighet til å tilpasse regelverket til den enkelte avstemning, noe et generelt regelverk ville kunne legge for sterke begrensninger på.

Men, så føyde utvalget til: «Visse begrensninger i kommunenes handlefrihet må likevel antas å følge av ulovfestede forvaltningsrettslige prinsipper om for eksempel likebehandling.»

Avgjørende blir her om bruk av elektronisk stemmegivning strider mot krav om likebehandling av velgerne, og da mer konkret velgere som ikke har tilgang til eller mestrer bruken av datautstyr for å gjennomføre valghandlingen.

Det er rimelig opplagt at hvis slik deltakelse i valget kan gjennomføres på en forsvarlig og trygg måte, kan dette tilbys som et *alternativ* til tradisjonell skriftlig stemmegivning. Jeg er derimot sterkt i tvil om det vil være lovlig å vedta elektronisk stemmegivning som *eneste* mulige stemmemåte, heller ikke om dette kombineres med tilbud etter søknad om hjelp til dette, for velgere som ikke mestrer det. Det vil være å legge inn en særlig terskel for valgdeltakelsen for dem det gjelder, og må derfor etter min mening anses som en uakseptabel forskjellsbehandling av disse velgerne.

Løsningen må da i stedet være å tilby elektronisk stemmegivning som et valgfritt alternativ til fysisk stemmegivning på angitte steder i kommunen, kombinert med nødvendige smitteverntiltak på stemmestedene.

Tilsvarende synspunkt må da gjelde også om man velger en annen form meningsmåling blant velgerne.